

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 12. maja 1886.

Obseg: Nekaj opazek o pridelovanju semena brez umetne oplodi. — 12 zapovedi za dobro napravo surovega masla. — Imenik udov kmetijske družbe. — Premiranje goveje živine v Postojni. — Prodaja plemenske govedi (muricodolskega, to je. sivega rodú). — Zemlje- in narodopisni obrazi. — Iz državnega zbora. — Govor gosp. poslanca Kluna o ženitvanjskih oglasnicah v 61. seji državnega zbora dne 4. maja. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Nekaj opazek o pridelovanju semena brez umetne oplodi.**

Spisal K. Rambousek v Zborowu.

Veliko je uže bilo pisano o zboljševanju semena, a le malo se je storilo v tej zadevi od strani praktičnega kmetovalca. To je skoraj neverjetno, če pa primerjamo, kar se je storilo z onim, kar je mogoče storiti, videli bomo, da je le malo taci, katerim je zboljšanje semena pri srcu.

Kaj je vzrok temu neznatnemu napredku? Gotovo ne težavnost, seme pridelovati, kolikor je pridelovanje kmetovalčeva reč. V naslednjem hočem podati navod za pridelovanje semena ter ob enem kmetovalca spodbuditi k poskusu. Gotovo ni vse eno, če pridelamo na enem hektaru polja 3 metrične cente več žita kot prej, in to je doseči, če vestno izpolnujemo to, kar hočem v tem članku objaviti.

Skušnje, katere sem v več kot 12 letih videl od novega potrjene, dajo se v naslednje sestavke združiti:

1. Vsaka dobro dovršena žitna rastlina ima klas, ki je močnejše in lepše razvit ter ima v sebi več delovalne moči, kot drugo klasje ravno te rastline.
2. Vsak tak klas ima zopet zrno, katero je popolnejše razvito in je težej kot druga zrna tega klasa.
3. Najboljše zrno rastline je vedno v najboljšem klasu.
4. Veča delalna moč zrna prenese se v različni meri na novi zrnovi plod.
5. Z neprestanem izbiranjem najboljših zrnov pri pridelovanju semena, ojačimo produktivno silo rastline.
6. Zboljšanje, koje v začetku hitro napreduje, pomehava ter slednjič pride do meje, čez katero ni mogoče rastlino izboljšati ter požlahniti.
7. Ako izbiranje še nadalje izvršujemo, utrdimo izboljšanje ter slednjič dosežemo rastlino z vtrjenimi novimi lastnostmi.

Iz teh odstavkov je razvideti, da je tako izbira semena lahko izvršiti in le nekaj skrbnosti potrebno, katere marsikateremu našemu gospodarju ne manjka.

Izbira pa ni le lahka, ampak tudi uspešna, kar iz naslednjega poskusa sledi, ki se je v letu 1874.

izvršilo. Vzelo se je namreč v istem letu najboljše zrno, najboljšega klasa na celi poskuševalni njivi in do leta 1879. to-le doseglo:

Leta 1874. prvi navadni klas, ki je bil 8 cm. dolg, imel je 32 zrnjev, najboljše njegovo zrno je dalo

leta 1875. lepši klas, 10 cm. dolg, ki je imel 49 zrnjev in korenina 7 stebel,

leta 1876. lepši klas, 12 cm. dolg, ki je imel 58 zrnjev in korenina 12 stebel,

leta 1877. še lepši klas, 14 cm. dolg, ki je imel 70 zrnjev in korenina 18 stebel,

leta 1878. še lepši klas, 15 cm. dolg, ki je imel 78 zrnjev in korenina 23 stebel,

leta 1879. še lepši klas, 16 cm. dolg, ki je imel 84 zrnjev in korenina 28 stebel.

Vsako leto vzelo se je namreč najlepše zrno najlepšega klasa ter se je tako v šestih letih dolgost klasa skoraj podvojila, število zrnja potrojilo in število stebel za štirikrat pomnožilo.

Ako navajamo take izgleda, ki imajo namen spodbujati, nikakor ne smemo upati doseči to tudi na prostem polji. Ne smemo pozabiti, da so to vspehi na poskuševalnih lehah, kodor je vse veliko boljše in skrbneje obdelano, kakor pa na navadni njivi. Vendar smo pa videli njive, katere so dajale 4 do 5 metričnih centov rži, da so po pravi izbiri semena dajale 9 do 10 metričnih centov tega žita.

Katere lastnosti mora imeti rastlina, koje izvolimo za materno rastlino, ki nam ima dati semensko zrno?

V prvi vrsti je one rastline izbrati, katere imajo močno rast, to je, one, ki imajo mnogo močnih, dolgih in ravnih stebel, katera so proti vrhu vedno drobneja; steblo naj bode trdo, da se uspešno ustavlja polaganju.

Klas rži in pšenice naj bode dolg, lepo razvit ter poln. Pleva, s katero je pšenično zrno odeto, mora zrnje popolnoma pokriti ter ne sme biti kosmata, kajti kosmata pleva zakasnuje zorenje, ker se v njej vlažnost nabere. Klas ne sme nikdar imeti pomanjkljivosti in k večemu na svojem spodnjem delu sme mu manjkati nekaj zrnov, če je drugače lep. Klas naj bode v vsakem obziru normalen ter se ne sme sukati okoli slamnate osi in naj bode enakomerno razvit po vsi svoji dolžini.

Dvojnvrsten ječmen naj ima dolgo, močno in zeló svetlo slamo ter malo obrasteno z listjem. Skušnja uči, da ječmen, več če ima listja, ter bolj če je slama temno-barvana, tem raje poleže. Dolgi ječmenov klas naj bode visoko nad zadnjim listom. Zrnje na ječmenovem klasu naj bode gosto, rese pa fine, ki se lahko lomijo in to kolikor bližje pri zrnju tem boljše.

Oves je dosedaj žalibog najbolj zanemarjeni pridelek naših kmetij, akoravno on zasluži največo pozornost in oskrbovanje, kajti on ta trud dobro poplača. Ovsena slama naj bode močna, velika in zelena še ne sme biti podobna bičovji. Zrna naj bodo v klasu dobro pritrjena, pleve pa naj bodo mehke in fine, pa vendar ne take, kakor moker papir.

Kako je izbrati najboljše zrnje iz najlepšega klasa — in katere lastnosti mora imeti to zrno?

Pred vsem je omenjati, da je najboljše zrnje vedno blizu srede, kakor uže vid pokaže.

Najboljše pšenično zrnje je dolgo, široko, polno, proti vrhu le nekoliko drobneje, špica pa močna, vdrtna po dolgosti naj je fina in od obeh strani bujno obokana. Zrnje naj je valjasto. Kal naj leži prav na spodnjem koncu zrna tako, da zrno izgleda, kakor da bi bilo povševno odrezano. Kal naj zavzema kolikor mogoče majhen prostor v razmeri k celemu zrnju, ter ne sme biti premočno skrčena.

O najpopolnejšem rženem zrnju bi bilo sledeče omenjati: Zrnje je dolgo, kolikor le mogoče enakomerno po celi svoji dolžini. Hrbet zrnjev je visok, malo obokan, vdrtna je zeló fina pa močno obokana. Vsaka polovica zrnja, to je, na desno in levo od hrbita naj bode drugi enaka ter ne enostransko razvita.

Zakrivljena zrna ali drugače pohabljenata niso za rabo. Zrnova lupina naj je gladka. Kal mora biti dobro zaznačen, globoko ležeč in njegova špica ne sme biti pretanka in ojstra. Barva zrnova v splošnem ni nič kaj merodajna.

Najboljše ječmenovo zrno je veliko, težko, polno, široko in popolnem obokano. Pleve naj so polne brez vsake gube, posebno je to važno na kalilnem koncu. Pleve naj so mehke in tanke ter naj bodo svitle barve. Višnjevka zrna niso za rabo.

Najboljšo ovseno zrno je dolgo ter močno obokano, težko in polno; pleve so k večjemu za eno četrtno dalje od zrna. Barva naj bode kolikor le mogoče, določena, to je, beli oves lepo bel, rumeni oves rumen in črni oves zeló temen, skoraj črn. Svitlo barvani oves ima najfinejše pleve. Oves, ki nima res, je vedno boljši, kakor oni z resami.

(Dalje prihodnjič.)

12 zapovedi za dobro napravo surovega masla.

Iz predavanja dr. Wilhelma v zboru podružnice Aussee-ske.

1. Prvi pogoj pred vsemi drugimi za napravo dobrega in okusnega surovega masla (putra) in da se maslo dolgo obdrži dobro, je snažnost. Zato vse, kar z mlekom v dotiko pride, mora popolno snažno in čedno biti. Čedno mora biti vime kravje, čedna mora biti roka dekleta, katera kravo molze — čeden mora biti hram (mlečnica), kjer se mleko spravlja, — čedna posoda, v katero se smetana spravlja, — čedna mora biti pinja in snažno vse, s čemur se surovo maslo gnjete in kjer se hranuje, dokler se ne prodá.

2. Predno se tedaj krava molze, se jej mora vime dobro omiti in posušiti; isto tako si tudi dekla mora skrbno roke omiti, predno molzti začne.

3. Namolženo mleko naj se brž ko mogoče iz hleva spravi, da se ne navzame hlevskega duha. V mlečnici se mora pa brž dvakrat skozi tanko sitico precediti, da kak las ali kaj družega tacega v mleku ne ostane.

4. Mlečnica (mlečni hram) se ne sme za nič drugega rabiti in nobene druge reči v njej biti, kakor mleko samo. Zrak v mlečnici mora biti čist in mlečnica taka, da se lahko prezrači, pa tudi potrebna toplota v njej obdrži; zato je treba, da ima v zimskem času peč.

5. Da se smetana nareja na mleku, se navadno vlije v latvice; latvice morajo pa plitve biti, k večjemu kake 3 palce (7 do 8 centimetrov) globoke. Latvice se v mlečnici postavijo ena zraven druge na čedna pa suha tla ali pa na lese, ki so le malo više kot tla. Zeló napačno je, če latvice stojijo ena na drugo.

Latvice so pa lesene, lončene, steklene iz emajliranega vlitnega železa ali pa dobro pocinjenega železnega pleha. Plehaste, dobro pocinjene, so med vsemi najboljše zato, ker so trpežne, se lahko čedijo, pa so tudi dober kup.

Mlečnica ne sme topleja biti kot večjemu 12 stopinj R., mrzleja pa tudi ne kot 10 stopinj, zato je treba, poleti jo pridno zračiti in podnevi ob hudi vročini okna zapirati, pozimi pa kuriti.

Posnema se smetana čez 36 do 48 ur, dokler je mleko sladko. Posebno poleti je treba paziti na to, da se mleko posname, predno se začne kisati, a vendar ne prenašlo.

6. Posnema se pa smetana tako, da se posname sama vsa, nič pa od mleka zraven ne vzame. Najbolje se to opravi s plošnato plehasto žlico, v kateri so majhne luknjice, skozi katere lahko mleko odteče.

7. Kdor hoče posebno fino surovo maslo napraviti, mora sladko smetano mēsti.

8. Da se smetana srečno vmete, je največ odvisno od tega, koliko toplote ima smetana. Sladka smetana se najbolj vmēte, če ima 9 stopinj R. toplote, kedar se v pinjo vlije. Če je tedaj smetana topleja, se mora pinja v mrzlo vodo postaviti, da se shladí na 9 stopinj; če pa je mrzleja, se mora pinja postaviti v vročo vodo, in smetana v pinji mešati tako dolgo, da dobí gori povedano toploto. Prilivati gorke ali mrzle vode se smetani nikoli ne sme, sicer se maslo težje vmete in mu je škodljivo. Pozimi se pinja mora poprej s toplo vodo umiti, da se smetana v njej ne shladí preveč.

9. Lesene pinje so boljše od plehastih.

10. Pinja naj se le na pol napolni s smetano. Mēsti se ne sme prehitro.

11. Gnjesti se ne sme z roko, ampak z lesenimi lopatami.

12. Če se iz kiselkaste smetane surovo maslo dela, se ga več dobí, al ne drži se dolgo, če ni osoljeno. Tudi mora kiselkasta smetana malo toplejša biti (10 do 12 stopinj R.), kedar se v pinjo vlije.

Imenik udov c. kr. kmetijske družbe kranjske.

(Dalje.)

Podružnica Novomesto.

Gg. dr. Poznik A., predstojnik, Babnik J., Bačnik J., Bartel M., Clarici J., Dovič J., Ekel J., Hočevar

Ako pa med koruzo sadijo še kaj drugih sadežev, buč, fižola, to ni mogoče in tedaj kaže vrstam dati vsak-sebnosti do 60 centimetrov, v vrstah samih pa morejo zrna polagati se 35 centimetrov narazen. Tako nasa-jene vrste obdelujejo samo od one strani k drugi na-prej. Pregosto ne smejo koruze stati, sicer premalo plenjajo.

Za saditev v kvadratu povlačijo njivo in povaj-ljajo z valjarjem. Zatem vzamejo posebno brani po-dobno orodje, kateremu so zobje vstavljeni 45 do 50 centimetrov narazen. S to mašino napravijo se vrste najpoprej podolgem in za tem povprečkom.

Kjer se vrste križajo, tje vsadijo povesod po dvoje zrn 4 centimetre globoko in zemljo malo potlačijo. Drugod sadijo z roko, plugom ali z mašino. V sled-njem slučaji je treba veliko semena in pozneje dobijo dela, ker morajo pregosto stoječe koruze trebiti.

Ko so mlade koruze 20 centimetrov visoke, treba jih je prvokrat 5 do 6 centimetrov globoko okopati, da se odpravi plevel, ki je med tem časom vzrastel. Nasade v kvadratih moremo vse opravljati s plugom in konjem. Kjer so s plugom sadili, ondi puščajo po dve koruzi vkupaj; pri saditvi z mašino stojijo koruze z debelimi rogi skupaj in one z drobnimi skupaj. Zasute rastline treba zopet poravnati. Ko so koruze 30 centimetrov visoke, okopavajo drugokrat 10 — 15 centimetrov globoko, da zemljo bolje vzrahljajo. Če plevela preveč zarašča, treba je še tretje in četrte kopi. Pri tem delu se potrgajo postranski izrastki, da ne jemljejo hrane koruzi s storži. Plehe se iz-polnijo pred prvim okopavanjem ali med tem delom tudi presajati časih kaže.

Preden koruza izmetava, treba jo obsuti, kar se ima do cvetenja završiti. Nasade v kvadratu tudi obsipavajo s plugom. Pri tem delu vtrdi se rastlina, ki dobi venec rahle zemlje na znožje in prostora okoli sebe, kar je za spravljanje jako ugodno. Porezovati koruzo, preden je dozorela, se ne priporoča, akoravno moramo priznati, da porezovanje pospešuje zoritev. Iz tega vzroka je toraj to delo umestno, kjer zavoljo neugodne lege koruza po malem in pozno zori. V tem slučaji kaže tik do zgornjega storža koruzo porezati, vendar še le tedaj, ko so zrna na storžih popolnem dorastla. Manjši posestniki sadijo med koruzo buče, pritlični bob, fižol itd. Nekateri sadijo koruzo tudi med krompir.

Od saditve do zoritve potrebuje koruza 140 do 180 dni. Spravljajo koruzo od avgusta do oktobra. Ko so zrna popolnem svojo barvo dobila in trda po-stala, tedaj gredo koruzo spravljat. Kjer imajo ko-ruznike sušilnike, izkožuhajo storže na mesti, na koru-zinem stebli, kar se hitro vrši, in potem slečene storže domú odpeljajo. Na manjših posestvih vozijo cele storže domú, kjer jih izkožuhajo in potem po dva sku-paj zvežejo in sušit razobesijo, za kar se vsakemu storžu nekaj znotranjega ličja pusti. Koruzinje se pa v snope poveže in na sušilo razstavi, na manjših po-vestvih zmiraj mogoče blizu pri hiši. Kocene koruzine bi pa morali uže zaradi koruzne veše kar hitro izru-vati in sežgati takoj na njivi.

Plenja koruza različno, ker na njo vpliva zemlja, seme in obdelovanje. Zrnja daje hektar 20 do 80 hek-tolitrov in slame 25—70 meterskih centov. Povprek dajeta dva vrhoma s storži napolnjena hektolitra en hektoliter čistega zrna. — Izkožuhane storže hranijo v posebne sušilnice ali jih povesijo na prezračnih pro-storih. Paziti je pa treba, da je prostor res zraku pristopen, sicer se zlasti prerano v sušilnico djani storži spridijo. Sušilnice so tukaj res najboljše, vendar ene napake ne smejo imeti, namreč preširoke ne smejo

biti; 1·5 metra znotranje prostornosti bodi zadosti v največih slučajih. Narejen je takošen koruznik sušilnik navadno iz lat, ki se pribijejo na ozko plat, da manje tiči noter silijo. Koruza je tako globoko za latami zložena, da ptiči le z veliko težavo morejo do nje. Lat pa je tukaj za polovico več potrebnih.

Kedar mrazno vreme prihaja, jemljejo koruzo iz sušilnikov ter jo lušijo ali z rokami ali z mašinami. Izlušeno zrnje prevejajo na mlinih, nekaj časa plitvo razgrnejo, da se posuši, ter pogosto premečejo. Koruza rabi zelena se za krmo, zrnje zmleto pa je važen živež za ljudi, zdrobljeno za živali. Izdelujejo iz koruze tudi žganje in pivo. Slama se drobno zreže in živini po-klada. Debelejše steblovje porabi se za kurjavo ali kot stelja. Ličje veljá za steljo pa tudi za postelje lju-dém. Rožiče zmeljejo in kravam spolagajo, če jih ne sežgejo. Nedozorele storže spolagajo precej konjem in goveđi.

Škodujejo koruzi viharji, prevelika moča, mraz in snet, zatem razne žuželke, ogrci, kebri, zlasti pa ko-ruzna vešča.

Nekaj opazek o pridelovanji semena brez umetne oplodi.

Spisal K. Rambousek v Zborowu.

(Dalje.)

Malo je pridelovalcev semena, kateri bi bili v stanu zreči, da vejo namér njih ravnanja pri izberi zrnov. Največkrat prično z izbéro nepravilnih, čudnih zrnov, kateri zbadajo oči pa le nekmetovalca. Pri reji živine, katera je dosti težja, postopajo strogo pri iz-beru starišev. Kar je izvanredne živine, odstranijo jo od reje. Drugače je žalibog pri pridelovanji semena, koder ravno tako zahtevamo največje soglasje v vna-njih oblikah. — In vendar beremo tolikokrat po ce-nikih o čudežni in mumijski pšenici, o trojno cveteči rži itd.! Sicer so pa pridelovalci taci sort še naj-manj nevarni prodajalci, ker oni brez vsega razuma tako seme gojijo brez dobička, ker jim je v veselje. — Huji so oni pridelovalci, kateri imajo pri izgoji semena svojo gotovo pa napačno namer, — te smeli bi ime-novati pitarje rastlin. Vsi oni, kateri tako de-lajo, da dobé velikanske rastline, močno vko-reničene, in to z močnim gnojenjem in pridnim obde-lovanjem ter odmerjenjem velikega prostora posamezni rastlini, te le slepijo, a za prakso nič koristnega ne izvršé.

Ako pri izgoji semena ravno tako postopamo, kakor pri živinoreji, gotovo pravo zadenemo. Rast-line, katere hočemo izgojiti, morajo biti v stanu take rastline zopet producirati, katere pri danih razmerah dajo največ in najsigurnejšega zrnatega pridelka ter primerno dosto slame. Zato moramo gledati, da nam uže prvotno seme zadostuje, to je, da je seme pri-merno gnojenji, zemlji in podnebji in te lastnosti ima domače seme. Če tudi domače seme pri nas naj-večkrat ne moremo imenovati žlahno, vendar je med 1000 zrn 20 taci, ki se odlikujejo s posebno dovr-šeno obliko. Z absolutno gotovostjo je trditi, da je tako domače zrnje navajeno na vse krajevne in pod-nebne razmere kraja, koder je desetletja rastlo.

Samo ob sebi je razumljivo, če hočemo seme za ene in tiste razmere zboljšati, to je, požlahtniti ne smemo semenu pri izgoji spremeniti te razmere. Brez-pametno bi bilo, na pr. ovseno seme za gorate kraje gojiti v zavarovanih dolinah ali v topli ravnini, ali

pa če bi hoteli rž za peščeno zemljo pridelovati na dobri vrtni zemlji. Pravilno moramo zemljo, na kateri smo namenjeni, seme pridelovati, ravno tako izbrati, kakor so naše njive, če so pa njive različne kakovosti, boljše je odmeniti za pridelovanje semena slabo zemljo, katera, se ve da, naj je dobro obdelana in ne upešana. Izbera zemlje, katera ni ne obdelana ne gnojena, ni umestna, kajti zrno mora dobiti vse življenske pogoje v polni meri.

Kje in kako je izbrati njivo za izgojevanje semena?

Lega njive naj bode odprta, oddaljena od pobištev in drevja, kolikor mogoče v sredi polja. Rž pridelovati moramo oddaljeno od druge rži, ker je nevarno vprašanje po drugi rži.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske izkušnje.

Predenica.

Ta rastlina hrani v sebi mnogo čreslovinske kisline. Noveji čas služi to na Angleškem v pokončevanje predenice: vzamejo 10% zredčeni vitriol železni in ga na vodi brizgajo ali škropijo z bzikanco na predenico ali deteljne grinte, to pa tako dolgo, da so do tal namočene. Po pretečenih nekolikih urah od predenice ni ničesar drugzega videti, kakor očrnela vlakovina. Čreslovinska kislina se je pretvorila vsled zamakanja z vitrijolom v čreslovino-kislo železo; tako je predenica ugonobljena, detelja pa ni trpela nobene škode ter zatem bujniše raste. Ta jednostavni pomoček je vreden, da tudi pri nas z njim poskusimo.

Slovenska Matica.

73. odborova seja „Matice Slovenske“

dné 12. maja 1886.

Navzočnih 21 odbornikov, med njimi 2 vnanja (Kersnik in Svetec); predseduje prof. J. Marn.

Predsednik naznanja, da sta zapisnika o LXXII. odborovi seji in o XXI. rednem velikem zboru pregledala in potrdila overovatelja Kržič in Pleteršnik, kar brez ugovora obvelja.

Potem poroča, da je dobil od dr. Poklukarja z Dunaja pismo, v katerem mu naznanja, da ne more priti k današnji seji, pové, da odbornik Murnik izročnega odborništva ni sprejel vsled preoblega drugega posla, da bode toraj treba na njegovo mesto pozvati drugega.

Odbor sklence častnemu članu, dr. Vatroslavu Jagiću, poleg navadnega pisma, kadar se preseli na Dunaj, poslati častno diplomo.

Potem se vršé volitve in so voljeni: Josip Marn (z 19 glasovi izmed 21) prvosednik; Franc Levec (s 16 glasovi) prvi in dr. Josip Poklukar v ožji volitvi (s 13 glasovi) drugi podpredsednik. Z vsklikom se potem izvoli: Ivan Vilhar blagajnik; Luka Robič pregledovalec društvenih računov; Andr. Praprotnik in Anton Zupančič ključarja; Anton Kaspret in Anton Kržič overovatelja sejnih zapisnikov.

Predsednik se zahvaljuje za izkazano mu čast; pravi, da se je te časti doslej branil zaradi svoje bolehnosti, da pa letos izvolitev sprejme, ker se mu zdravje nekoliko boljša, ker mu tajnik delovanje bistveno olajšuje in ker si je v svesti, da ga bodo vsi — kakor dosedanji tako tudi novi — odborniki krepko podpirali.

Pravi, da je ravno včeraj minulo od prvega občnega zbora 21 let, v katerem je bil voljen prvi stalni odbor, iz katerega nas je domačih danes tukaj še petorica (starosta dr. Zupanec, blagajnik Vilhar, profesor Vavrü, ravnatelj Praprotnik in govornik sam) — stara garda, kakor pravi naš Davorin. Pozdravlja novoizvoljene odbornike in čestita društvu k njegovemu pomlajenju spominjaje se besed ranjkega Slomška, naj se premenitev godi, da se družba z novoizvoljenimi pomladi, po starih pa v lepem redu hrani. Povdarja složno delovanje na korist jedinemu višjemu namenu, ki ga ima društvo. Prosi odbor, naj gleda vedno na to, da se oseba nikdar ne žali; naj odborniki, če so že kterikrat „inimici rei“, vedno ostanejo „amici personae“. Naj se spoštujejo vsi stanovi, ker so vsi potrebni; naj se posebej ne prezira duhovniški stan, ki se je že od nekaj dejansko zanimal za slovensko slovstvo in je tudi Matici velika zaslomba. Konečno izraža govornik željo, da se varuje potrebna tajnost sejnih razprav.

Predno se vrši volitev v odborove odseke, sprejme se predsednikov nasvet, naj bi se odsekoma število članov primerno skrčilo, ker bi se s tem delovanje močno olajšalo in ker pridejo vse obravnave odsekov tako ali tako v konečno rešitev pred odbor, in naj bi imel gospodarski odsek v prihodnje le po tri, književni odsek pa kot važnejši, ker se peča z izdavanjem knjig, kot z najiminitnejšim društvenim namenom, po sedem ljubljanskih odbornikov, ki naj bi bili zopet zastopniki kolikor mogoče raznih stanov ali šolskih vrst. Unanji tako ne morejo prihajati k posvetovanju; kadar pa bode kazalo, naj se vsakteri odsek pomnoži s strokovnjaki ali z odborniki, kateri so mu ravno potrebni. Z vsklikom se potem izvolijo: a) v gospodarski odsek L. Robič, dr. J. Tavčar in J. Vilhar; b) v književni odsek pa A. Kržič, Fr. Levec, M. Pleteršnik, A. Raič, F. Stegnar, Ant. Zupančič in Vil. Zupančič.

Vse potrebne priprave za Kopitarjevo slavnost se popolnoma prepusté posebnemu odseku ad hoc, kateremu bode skrb za to, da se slavnost za društvo častno izvrši. Matico bodo v tem odseku zastopali prof. Levec, dr. Tavčar in dr. Zupanec.

Gledé ponudbe odličnega matičinega ustanovnika, društvo naj bi dajalo staroslovenske spominke v izvirniku in v novoslovenski prestavi s kratko razlago na svitlo, da je on potem založi, sklence odbor delo izročiti posebnemu odseku, da v ta namen napravi osnovo, ki se ima ponudniku potem predložiti v prevdarek in konečno odobrenje.

Na mesto gospoda, ki odborništva ni sprejel, se odloči odbor, naj predsedništvo pozove onega gospoda, ki je za izvoljenimi dobil največe število glasov; če bi ta ne hotel odborništva sprejeti, naj povabi njegovega naslednika itd. — Ker sta se na dotično povabilo za g. Murnikom odpovedala tudi gg. Fr. Povše in dr. Jos. Pajel, naprosi se g. Ivan Tomšič, da vstopi zopet v odbor, na čast in na korist Matici sami.

Na predsednikovo vprašanje, kaj naj se stori s českimi šolskimi knjigami, ki so darilo g. Lega, sklence odbor po novem razgovoru, naj se ne dadô učiteljskima knjižnicama tukajšnjih srednjih šol, marveč ostanejo naj v društveni knjižnici.

Odbor vzame na znanje poročilo o nekaterih denarnih zadevah (računi, tirjatve), ki se tičejo Matice.

Poročilo o letošnjih društvenih knjigah se odobri. Vse konečno sklepanje o došlih in obljubljenih rokopisih, kakor sploh o vseh jednacij književnih zadevah, se prepušča književnemu odseku. Ker so za pričujoče leto knjige že v redu, omenja predsednik, da utegne prihodnja odborova seja biti še le v začetku bodočega,

le po deblu gori lezti, no. v tem jim je pa ravno gosenčni trak na poti. S takimi trakovi obrani se tudi lahko drevje, na katero se mislijo gosenice iz sosednih uže obzrtih dreves preseliti. Gosenice spusté se namreč, kader so eno drevo obzrle po lastni preji (nitki) na tla, in hitijo do sosednega drevesa, po kterege deblu hitro na-nj lezejo. Do traka pridejo, naprej pa ne, ker jim to kolomaz ali pa lim ne dopušča.

Pač se pa gosenice „mére“ s kolomazom ali tičjim limom omažejo, kar navadno uže zadostuje, da po tem na tleh poginejo. Vipavci, ne prezrite vsega tukaj priporočenega. kajti sicer Vam bode „mére“ ves sadje-rejski dohodek uničile.

Nekaj opazek o pridelovanji semena brez umetne oplodi.

Spisal K. Rambousek v Zborowu.

(Dalje.)

Če hočemo poizvedeti, katere lastnosti bi bile najboljše našemu semenu, da jim jih priredimo moramo natanko prevdariti vse razmere in ob enem slabe lastnosti domačega semena. S previdnim ravnanjem smo v stanu vse lastnosti semena primerno predrugačiti.

Rastline izrastle iz velicih zrnov pozneje cveto in zorijo, posebno če je bilo seme zgodaj in redko sejano. Zgodnja in redka setev pospešuje močno razrast ter močno razvijanje listja. Močno gnojenje pospešuje cvetenje, a rastline malo cvetó, tudi je ta nedostatek, da se možki in ženski cvet ne razvijata istočasno. Cvetje postane tudi bolno, zato so pa bujne rastline mnogo-krat nerodovitne. Iz teh vzrokov je neprimerno močno gnojenje slabo. Posebno je opozoriti, da je med močno in bujno rastlino velik razloček. Močna rastlina je krepka, z močno slamo ter ima potrebno veliko stebel. Listje je široko in dolgo, pa ne tolsto.

Obdelovanje semenskega žita naj ne bode nič bolje, kakor je pravilno obdelovanje žita sploh. Njiva, na koji hočemo dobro seme pride'ovati, naj bode toliko globoko preorana, kakor vsaka druga dobro orana njiva. Njiva, ki je tako natančno obdelana, kakor kak vrt, res daje lepo seme, ki tudi na navadni njivi še enkrat dá tako ali vsaj še precej enako žito, potem pa postane zopet žito kakor vsako drugo. Na nekaj je pa njivi, katero smo odločili za pridelovanje semena, vendar bolj gledati kot na družih njivah, to je, na pletev.

Gnojenje semenske njive naj bode enako gnojenji družih njiv. Popolnem zametovati je sveže gnojenje z hlevskim gnojem ali drugim dušičevem gnojem.

Ako želimo pridelati zgodaj zorečo žito, moramo potem vsako leto izbirati klase, ki so prvi cveteli ter njih zrna prva dozorela. Na ta način zamoremo dobiti žitove sorte, ki so za 8 do 16 dni zgodneje

Žetev na semenskih njivah je posebno skrbno izvršiti. Snope je skrbno domu pripraviti, ob solnčnem vremenu razgrnjene sušiti, ob dežju pa pustiti na kakem zračnem prostoru. Najlepše klase je takoj izbrati in posebej hraniti. Najpozneje čez štiri tedne je mlaiti, omlatena zrna dobro osnažiti in pobrati.

Izmed zrnja so zopet težja zrna odbrati ter prihodnje leto zase vsejati. Tako nam potem toraj služijo te najlepša zrna, najlepših klasov kot seme za prihodnje leto. Tako ravnanje je vsako leto tako dolgo ponavljati, da zadobi seme stanovitne dobre lastnosti.

To ravnanje je se ve da dolgotrajno in kmetovalcu ni moč vedno tako dolgo čakati in skuša priti hitreje do cilja. In kako to? Pri žetvi izpade na skednju mnogo prezrelega žita iz klasja.

Ako to samo od sebe padlo žito ogledamo, najdemo, da so zrna lepa, dovršena in polna. Ako to izpadlo žito redno in dosledno vsako leto za seme porabimo, pridelovali bomo gotovo lepše žito, kakor je pa drugo splošno. Se ve da je tudi to zrnje pred setvijo še dobro očistiti ter, če mogoče, prebrati.

(Konec prihodnjič.)

Vabilo

častitim gospodom udom
odseka za konjerejo

c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko

v občni zbor v Ljubljani

27. dne maja 1886.

(Zbirališče je v dvorani mestnega magistrata ob 3. uri
popoludne.)

Dnevni red:

1. Ogovor prvosednika.
2. Poročilo odborovo.
3. Posamezni predlogi.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

29.

S Hvara na Krk.

(Konec.)

Kakor nikjer, kjer je morje zaprto, tako tudi na jadranskem morji ni stalnega vremena. Naličje suhe zemlje, ki opasuje jadransko morje, raznovrstno je. Tu so strme gore, veliki precepi, puste goličave, tam zaraščeni kraji; obala so zarobljena z zalivi, in morje je posejano z otoki, podnebje je južno tu pa tam, in vse to prouzročuje, da se v vzduhu vsak čas ravnotežje podira. Ob Dalmaciji po dnevu piha poznati maistral, ki se začinja med deveto in deseto uro, ter potihne navadno ob solnčnem zahodu. In kedar je maistral potihnil, potegne burin. Ta dva vetra se vrstita med seboj v gospodarstvu čez leto na jadranskem morju. A blaženi dobri burni se včasih pozimi sprevrže v drzovito burjo. Pa tudi po letu se ta ali uni kedaj pa kedaj iznejeveri. Sardelji lov je važen za Dalmacijo. Treba je, da je morje mirno. Ali če se burin iznejeveri ter zapiše kot burja, tedaj se ribič tožen vrača domov.

Pred nami se je naposled razgrnil oni čarobni zaliv, ki ga nazivajo „boka kotorska“. Šel sem na suho. Kotor ima do 2000 stanovnikov, in stoji sredi visokih golih hribov prav v kotu prečudnega zaliva. Ima gimnazijo in mornarsko šolo, pa živahno kupčijo s Črnogorci.

Zjutraj smo odrinili od suhega. Potnikov je bilo zopet manj. Vreme ni bilo posebno ugodno. Parobrod se je zibal. Nenavajen potnik se zastonj trudi, da bi trdno stal, vedno se opoteka, tudi želodec obhajajo sla-

Ko so teleta 5 - 6 mesecev stara, dovolj krepka in polagoma na dobro travo ali grašico navajena in pripravljena za svežo krmo, ugaja jim najbolj, če jih na pašo spuščamo. Vendar tešča ne smejo na pašo in še le tedaj, ko je rosa ali slana minula, zvečer jih je domov gnati, predno se rosa nareja. Skrbeti je tudi, da imajo kam uiti vročini in uimam, ne pridejo do mlak in močvirjev. Vrhu tega se jim naj primerno polaga druge krme, če je paša preuboga.

Izganjanje na pašo, vedno gibanje in hoja v čistem zraku in naturi primerna krma stori, da so teleta zmiraj zdrava, vesela in močno rastejo, se lepo razvijajo. Živino mlado vedno v hlevih imeti, to ni dobro; ona se preveč omehkuži. Živci in kite se ne razvijajo pravilno, ker se ne urijo v potrebnem razhojevanji in letanji; pluča tudi trpijo in vse okostje zastaja ter ne kaže tiste znotranje dovršenosti in zunanje pravilnosti, kakor jo vidimo pri živalih, ki so na pašnikih vzrastle.

Zatorej se teletom vsakako naj skrbi, da se bodo dovolj sprehajala na čistem, prostem zraku. Kjer teleta zvečinoma v hlevih držijo, naj jih spuščajo saj nekaj ur vun na dvorišče. Še bolje pa storijo, ako jim priredijo kakošno ograjo ali okol, da se v njem sprehodijo. Še pozimi bi se naj malo na prosto puščale mlade živali, da se napijejo čistega zraka in nekoliko sprehodijo. Teleta tako vedno rada žró, dobro prebavljajo ter ne postanejo pretolsta, kar naj uže v prvem letu zabranjujemo, da si vzredimo lepo živino za pleme, vprego in molžo.

Opazke pri pogozdovanju Krasa.

Slavna vlada prevzela je nalogo, Kras pogozditi, komaj pa je delo pričela, pogozdenega je uže več sto oralov.

Pogozduje se tako: Soseska prepusti vladi recimo 40 oralov Krasa za pogozdovanje, vlada prevzame svet, napravi kamnit zid okoli njega in nasadi prostor. Delo se vrši na vladne stroške. Ako se drevje ne prime prvo leto, popravlja se nasadba drugo pomlad, sploh tako dolgo, dokler ni gozd zagotovljen.

Kakor je bilo povedano, napravi vlada zid okoli nasadbe, sem ter tje se v teku časa kaj zida podere in občine se ne ganejo, da bi zid popravile in če bi se na vladne stroške ne popravil, ostal bi vedno podrt.

Ko so se borovci prijeli in jamejo rasti, spodjedati jih prične ogrc (beli črv) in ko so odrastli, zaredi se v njihovih mladikah borov zavijač (Kieferntriebwickler).

V mesecu maju zapaziš na nasadbi borovce, katerih mladike se poobesijo in rujave postanejo. Ako dotično mladiko odtrgaš, dobil boš v njeni sredini rujavo gosenco, katera žre sok mladike in pouzroči, da se mladika posuši. Na ta način bi se, ako se gosenica ne pokonča, cela nasadba vničila. Letošnjo spomlad smo na eni sami nasadbi okoli 40.000 gosenic omenjenega zavijača pokončali in tako drevje pogube rešili. Delo vršilo se je zopet na vladne stroške.

Če se narodu rodi slaven mož, kateri mu je skušal koristiti, postavi mu narod, ko je še pri življenju ali po smrti spomenik, ki naj poznim unukom priča o blagem možu. S ponosom prevzame dotično mesto ali občina spomenik v svoje varstvo, to se pravi, občina bode skrbela, da se od naroda postavljeni spomenik dostojno varuje in male poprave izvršujejo. To je lepo!

Ako pa država občini nasadi 40 oralov ali več pustega Krasa, napravi zid okoli nasadbe in tako

dolgo popravlja, da je gozd zagotovljen in ta gozd je last občine, katera bode imela ves dobiček od njega, ni li žalostno, da za ohrajenje zida in gozda občina čisto nič ne skrbi?! Vse prepusti vladi, in ako bi ne bila poslednja uže priskočila o pravem času na pomoč, poginili bi bili uže nasajeni gozdi.

Ponosne so občine ali narodi, da se jim rodé slavni možjé še bolj ponosne pa smejo biti, da jim vlada pogozduje Kras na svoje stroške, v čast naj si toraj štejejo, da smejo nasajene gozde svojo lastnino imenovati in za njih obstoj skrbeti.

Sramotno je, ako stoji krepak možak zraven podrtega zida brez dela, mesto da bi zamudil eno uro in zid popravil, pride in berači za žornado in zopet je nečastno za vaščane, ako se poleg vasi nahaja zasajeni gozd, katerega uničujeta borov zavijač in beli črv! —

Padar.

Nekaj opazek o pridelovanji semena brez umetne oplodi.

(Konec.)

Tako ravnanje, oziroma reja semena, je nadaljevati toliko časa, da so vse željene lastnosti vtrjene v semenu. Priznati moramo, da je tako pridelovanje semena za večjega posestnika težavno, a nikakor ni nemogoče. Majhni posestnik je pa vedno v stanu si povečati svoj dohodek s pravilnim izbiranjem semena.

Večji posestnik bode prav storil, če na sledeči način krajšim potom seme prideluje: Ob žetvi in spravljenci snopov v skedenj odpade veliko semena, koji izpadek nekateri še s tem pomnožé, da snope ob steno obtolčejo. Ta izpadek obstojí navadno iz najbolj zrelih, najbolj dovršenih in najbolj težkih zrnov, ter je dobro seme.

Največ sigurnosti za dober pridelek nam pa daje menjava semena in ker je ta jako važna, hočemo tudi o njej govoriti. Ni dvomiti, da je menjava semena skoraj v vseh slučajih prav dobro storila. Navadno kmetovalci menjujejo svoje seme brez vsacega načela ter kupujejo seme od trgovcev, ki svoje blago najbolj hvalijo, ali pa se pusté zapeljati po lepih podobah, ki jih vidijo risane po časnikih, o čuda velikem zrnu ali klasu. Malokaterokrat pa kmetovalec vpraša, od kod je seme in kje je rastlo.

Ako je naše domače seme toraj tako postalo, da ni več za setev, potem moramo misliti na drugo seme, to je, seme moramo premenjati. Od kod naj si pa naročimo seme? Seme moramo si naročiti iz kraja, kateri ni bolj ugoden za rast, kakor domači kraj, ampak nasprotno, še slabiji. Menjali bomo seme tako, da pride ono iz višav v nižave, iz mrzlih krajev v tople, iz slabe zemlje v dobro, iz suhih pokrajin v vlažne. Narobe ne smemo nikdar delati, drugače je pridelek slab.

Ali naj kupimo seme na jugu ali na severu, o tem še nimamo nič pravih izkušenj. Našli smo, da oves iz juga postane na severu težeje in ravno tako tudi narobe. Pšenica, ki je na jugu trda in steklena, postane na severu mehkejša. Vse te izkušnje so, kakor rečeno, še nepopolne, in sedaj mora vsak kmetovalec si izkušnje za svoj kraj še sam pridobiti.

Kakor uže naslov tega članka pové, hoteli smo samo ob kratkem povedati, kako da kmetovalec zamore priti do dobrega semena brez umetne oplodi. Kar se pa tiče pridelovanja semena z umetno oplodjo in križanjem različnih sort, o tem nam pa ni mogoče pi-

sati, ker s tem zamore se pečati le oni, kojemu je pridelovanje semena poklic.

Naj te vrstice spodbudijo naše kmetovalce k boljšemu pridelovanju semena, vsak poskus bode korak naprej v našem še zelo zanemarjenem kmetijstvu

Kako ravnati, da se trte obvarujejo poškodovanja po strupeni rosi ali Perenospori. *)

C. kr. kmetijsko društvo spoznava za potrebno, objaviti naslednji poduk, kako naj se po poglavitnih dveh načinih poskuša pregnati nova trtna bolezen.

I. Kako je ravnati z beležem (raztopljenim apnom).

V enem hektolitrju vode naj se raztopi 3 kilogr. živega apna.

Namesto živega apna rabi se tudi lahko ugašeno, dobro ohranjeno, kakoršno napravljajo zidarji. Tega ugašenega apna naj se vzame $7\frac{1}{2}$ kilogramov — kar je po obsegu enako petim litrom — na vsak hektoliter vode.

Kdor je enkrat po napovedani meri ali teži napravil apneno tekočino, premeri naslednje krate lahko z očesom, koliko lopat apna mu je djati v primerno množino vode. Dve ali tri lopate ugašenega apna — po velikosti lopate — zadostujejo za vsak hektoliter vode. Nekoliko več ali manj apna ne škoduje nič.

Prvikrat naj se poškopé trte nekoliko dni potem, ko odcvetó; drugič 10 ali 15 dni pozneje; potem pa vsakih 15 ali 20 dni, in če treba, še večkrat, posebno kedar je močno deževje spralo apno raz trtnega listja.

Za škropenje rabijo se posebne, za ta namen napravljene škropilnice. Kdor pa nima taciš škropilnic, naj škropi z metlicami, kakoršne se rabijo za pometanje sob; le na pol manjše naj bodo, ali pa s čopiči iz rastlinskih žil.

Da bo delo popolnoma izdatno, treba je trte tako poškopiti, da se trtno perje na tenkem čez in čez pokrije z apnom.

II. Kako je ravnati z bakrenim vitrijolom pomešanim z apnenim beležem.

Pet kilogramov bakrenega vitrijola naj se raztopi v 20 litrih mlačne vode; da se kristali lažej raztopé, naj se tekočina pomešava.

Na to se napravi apnen belež iz 5 kilogramov živega apna, ali $12\frac{1}{2}$ kilogramov — enako $8\frac{3}{10}$ litrov po obsegu — ugašenega apna, katero se raztopi v samo 80 litrih vode.

V to apneno tekočino vliva se počasi 20 litrov raztopljenega bakrenega vitrijola in se ves čas dobro meša, dokler ne postane tekočina enakomerno modra ali plava.

S to tekočino se trte škropé samo enkrat proti sredi junija ali pa tudi poprej, ako bi se morda pokazal kak sled bolezní.

*) Ta poduk je sestavil po naročilu glavnega odbora gorškega c. kr. kmetijskega društva posebni odsek, kateremu je predsedoval društveni predsednik Nj. eks. gosp. Fr. grof. Coronini in kojemu so udje gg. Iv. Bolè, vodja c. kr. poskuševališča za svilorejo in vinarstvo v Gorici in društveni podpredsednik, vitez E. Giordano, ravnatelj ital. oddelka deželne kmetijske šole in vitez A. dr. Levi, ud glavnega odbora c. kr. kmetijskega društva.

Ako bi pa pogosto in obilno poletno deževje spralo prilepljeno zmes raz trtnega listja, tedaj naj se trte še enkrat poškopé.

Škropljenje se opravlja z enakimi pripravami ali z enakimi metlicami, kakoršne se rabijo po tem, kar smo zgoraj omenili, za škropljenje trt s čistim apnenim beležem, samo da ni treba, da se z vitrijolovo apneno zmesjo zamaže celo površje listov, marveč zadostuje, da je listje le na lahkem poškopljeno. *)

Posoda, v kateri raztapljamo bakreni vitrijol ter ga pomešamo z apnenim beležem, naj se nikar ne rabi za domače potrebe ali za napajanje živine.

Opombe veljavne za obojni ravnavi.

Opominja se izrekoma, da je treba vse trte brez razločka poškopiti, sadonosne in z nova nasajene; zadnje celó kakih 15 do 20 dni pred unimi, ker jih tudi bolezen poprej napada.

Kdor škropi, bodi z vitrijolovo zmesjo, bodi z apnom, naj hodi ritensko, da se ne pomaže; in da mu morda v oči ne štrkne razjedava tekočina, delal bo previdno, ako si natakne naočnike iz navadnega stekla, kakoršni se rabijo za žveplanje trt.

Ta previdnost se priporoča posebno tedaj, kedar se rabijo zgoraj popisane posebne škropilnice, ker one razprašé tekočino v jake drobne kapljice, in če potegne najmanjša sapica, zažene jih lahko delavcu v obraz. Kropilec naj pogostoma pomešava tekočino, da se ne poleže in da ostanejo v njej zapopadene snovi vedno enakomerno razdeljene.

Ako se pa rabijo ravno omenjene škropilnice, naj se zato skrbi, da se apneni belež ali vitrijolovo-apnena zmes poprej precedi skozi gosto metalčno mrežo, da se odstranijo peščena zrnca ali druga telesca, katera bi utegnila zalopniti luknjico, iz kere prihaja tekočina in s tem prouzročiti, da bi škropilnica ne mogla redno izvrševati svoje naloge.

Naj se škropi z apnom ali z vitrijolovo apneno zmesjo, vselej naj se pazi kolikor mogoče na to, da se s tekočino ne nameče grozdje. Obojno škropljenje ima nehati meseca septembra.

Priporoča se pa, naj se škropi pri mirnem vremenu, ker veter zavira, da se ne more enakomerno razškropiti na trtno listje; tudi se ne opravlja to delo v najtoplejih urah jasnih dni.

Popisani ravnavi ste se v preteklem letu najbolje sponesli v Italiji in na Francoskem, za to kaže, da ju poskusimo tudi pri nas v obrambo velike škode, katero nam prizadeva strupena slana „Peronospora viticola.“

C. kr. kmetijsko društvo v Gorici.

Gospodarske izkušnje.

Kako se zdravi goved, ki je rog zgubila?

Pogostoma se pripeti, da si vol ali krava vlomi rog, bodi-si da se je žival bodla ali sunila proti steni itd.

Ako je rog le odlomljen, se lahko ozdravi s tem, da se krog krvavečega nastavka ovije platnena cunjka ki se je v kisu in žganju namočila. Drugi dan se ta ovitek odvzame in nadomesti z drugim trakom, ki se je namazal s kotranom in s tem se obveže ranjeni del, da se ta obvaruje zunanjih nadaljnih škod.

Težavniše pa je, če je tudi rožni nastavek namolmljen. V tem slučaju rana močno krvavi, tako da

*) Delavec ravna previdno, ako si zavaruje roko, s katero drži cev škropilnice ali metlico, s nekoliko obilno usnjato rokavico.